

**УДК 334.71**

**Ірина Нагорняк**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СОЦІАЛЬНОЇ КОМПОНЕНТИ НА  
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНУ БЕЗПЕКУ ПІДПРИЄМСТВ  
МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

**Iryna Nahornyak**

**FEATURES OF EFFECT OF SOCIAL COMPONENT ON THE SOCIO-ECONOMIC  
SECURITY OF ENTERPRISES OF ENGINEERING INDUSTRY OF UKRAINE**

Однією з первинних економічних потреб виступає потреба у захисті життєздатності усіх складових частин соціально-економічної системи, якими є промислові, у тому числі машинобудівні підприємства. Такі підприємства мають важливе значення для розвитку національної економічної системи та забезпечення національної економічної безпеки. На сьогодні функціонування економіки України ускладнюється впливом світової фінансової кризи та політичної нестабільності в країні. Умови, що склалися, поставили на межу виживання низку машинобудівних підприємств, які ще донедавна вважалися успішними й такими, що стабільно функціонують. Діяльність таких підприємств відбувається під впливом факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Для виробництва продукції машинобудівним підприємствам необхідні ресурси, що можуть бути отримані у результаті обміну з учасниками, які мають власні інтереси.

Враховуючи динамічність внутрішнього та зовнішнього середовищ, необхідно досліджувати економічну поведінку машинобудівних підприємств у нерозривному взаємозв'язку із домінантним критерієм оцінювання діяльності підприємств – безпекою функціонування. Становлення та розвиток ринкових механізмів в економіці українських машинобудівних підприємств зумовлюють виникнення та бурхливий розвиток теорії забезпечення їхньої безпеки. У діяльності підприємств існує потреба постійного відстеження небезпек та загроз, які виникають у результаті їхньої діяльності, а також забезпечення розвитку інтеграційних процесів, упередження та мінімізації внутрішніх та зовнішніх чинників, які перешкоджають діяльності підприємства. Машинобудівна продукція відноситься до інфраструктурної галузі країни. В умовах динамічно мінливого зовнішнього середовища, а також і внутрішнього, поглиблюються протиріччя в економічних відносинах вітчизняних машинобудівних підприємств, з'являються певні загрози для їх ефективного та стабільного розвитку. Запобігання та скорочення негативного впливу сукупності зовнішніх і внутрішніх загроз можливе шляхом попередження та своєчасної реакції на них через забезпечення формування системи соціально-економічної безпеки у межах загальної системи управління підприємством.

Основною компонентою соціально-економічної безпеки машинобудівного підприємства є соціальна, до якої відноситься персонал підприємства. Стабільність колективу підприємства, стійкі конкурентні переваги підприємства на ринку забезпечують, перш за все, його працівники. Однак у той же час персонал може стати і джерелом загроз соціально-економічній безпеці, а, відповідно, й іншим підсистемам безпеки підприємства. Тому керівництво підприємства повинно вживати заходи щодо розвитку людського потенціалу підприємства, задоволення потреб та інтересів персоналу, забезпечуючи високий рівень соціально-економічної безпеки підприємства.

Дотримання соціальних інтересів підприємства вимагає постійного розвитку його кадрового потенціалу за допомогою реалізації нововведень організаційного характеру. Одним з напрямків, що забезпечують соціально-економічну безпеку підприємства, є розширення сфери використання послуг інфраструктури ринку. Таке твердження базується на тому, що використання послуг інфраструктури ринку дозволяє: отримувати якісні послуги машинобудівних підприємств; скорочувати чисельність персоналу внаслідок відмови від виконання тих чи інших видів діяльності та передачі їх для виконання стороннім організаціям; підвищити рівень спеціалізації підприємства в управлінській сфері. Існують різні підходи та інструменти забезпечення соціально-економічної безпеки на мікрорівні, яким властиві переваги та недоліки, а також вимоги щодо умов їхньої реалізації. Здебільшого система соціально-економічної безпеки підприємства ототожнюється з протистоянням небезпекам та загрозам, з мінімізацією можливих та реальних втрат від дії загроз, тобто з подоланням негативного впливу на діяльність підприємства. Розгляд системи соціально-економічної безпеки з вищезазначених позицій не є перспективним та має переглядатись, оскільки захист підприємств машинобудівного комплексу має бути проактивним з мінімальним рівнем напруження від протистояння негативним проявам ділового середовища. Несприятливими тенденціями, що становлять загрозу соціально-економічній безпеці підприємств машинобудування в Україні, є зменшення загального обсягу витрат на виконання наукових і науково-технічних робіт власними силами підприємств, скорочення загальної чисельності працівників підприємств, які виконували наукові та науково-технічні роботи, старіння наукових кадрів тощо.

Тому необхідно забезпечити сталий розвиток машинобудівних підприємств на основі випереджаючого зростання темпів виробництва продукції у контексті використання соціальної компоненти, тобто підвищення рівня та якості життя персоналу, споживачів, зацікавлених осіб за умови забезпечення соціально-економічної безпеки на мікрорівні. Персонал становить найбільш слабку ланку у загальній системі соціально-економічної безпеки машинобудівного підприємства. Джерелами негативних впливів з боку персоналу на соціально-економічну безпеку підприємства національного машинобудівного комплексу можуть бути наступні: помилкові дії окремих співробітників фірми – від кур'єра до керівника найвищої ланки (свідомі чи несвідомі); вплив посадових осіб органів державної влади та управління (правоохоронних, податкових та інших контролюючих структур); дії різних суб'єктів господарювання, особливо підприємств-конкурентів (економічні, розвідувальні, вплив на окремі ланки діяльності, тощо); ланцюжки неефективних рішень персоналу підприємства через недостатню кваліфікацію, недбалість, тощо (керівників, менеджерів, логістів, аналітиків, тощо).

#### **Перелік посилань**

1. Бандурка О.М. Основи економічної безпеки / [О.М. Бандурка, В.Є. Духов, Т.Я. Косянчук, І.М. Черв'яков]. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2003. – 236 с.
2. Карачина Н.П. Концепція розвитку вітчизняних машинобудівних підприємств в контексті безпеки їхньої економічної поведінки [Текст] / Н.П. Карачина // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 3 (113). – С. 115 – 130.
3. Якубович З. В. Суть і складові економічної безпеки підприємства [Текст] // Науково-теоретичний журнал “Наука й економіка” Хмельницького економічного університету. – Хмельницький, 2009. – Вип. №4 (16). Т. 2. – С. 59-64
4. Якубович З. В. Формування системи економічної безпеки машинобудівного підприємства [Текст] / З. В. Якубович // Вісник Тернопільського національного економічного університету. – Тернопіль, 2010 – Вип. №1 – С. 81-86.